

Rapport från Svenska Vallföreningens deltagande i EGF 2007 i Gent, Belgien

3–7 september 2007

Resan möjliggjordes genom att anslag på 50 000 kr från den av KSLA (Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien) förvaltade Stiftelsen Svenska Vallföreningens Fonder (SVF-167)

Deltagare i resan var sex ledamöter i styrelsen i Svenska Vallföreningen samt Anders Carlsson:

Lars Jakobsson
Anna Carlsson
Anders Carlsson
Jan Jansson

Deltog i hela programmet med
symposium 3–5 sept och efterföljande
studieresa 5–7 sept

Lars Nilsson
Gunnar Liljebäck
Göran Lindgren

Deltog i studieresan 5–7 sept

Göran Lindgren deltog istället för, som planerat, Thomas Karlberg som fick förhinder.

Föreningens sekreterare Nilla Nilsson-Linde deltog i hela programmet men hade beviljats medel i annan ansökan.

EGF (European Grassland Federation) med europeiska vallföreningar som medlemmar, arrangerar årliga forskningssymposier och -konferenser. Syftet med vårt deltagande i symposiet var att få erfarenheter av ett EGF-arrangemang inför att Svenska Vallföreningen inbjuder till EGF:s konferens i Uppsala i juni 2008. Syftet var även att ge inspiration och kunskap i styrelsens arbete för föreningens medlemmar samt i deltagarnas egna verksamheter som lantbrukare och rådgivare.

Utöver denna reseberättelse har resan refererats på följande sätt:

- Svenska Vallföreningen i Belgien – del I
- Svenska Vallföreningen i Belgien – del II
- Muntlig presentation av alla resedeltagare på Svenska Vallföreningens årsmötesseminarium i Linköping den 7 november 2007

Ett stort tack riktas till Stiftelsen Svenska Vallföreningens Fonder!

Lars Jakobsson
ordförande

Symposium 3–5 sept med Mid Tour

Konferensen inleddes med sessionen ”Produktion och kvalitet”. Karen Søegaard från Danmark höll ett intressant föredrag om vad som krävs av vallarna i framtiden. Rationalisering av gårdar med större och effektivare maskiner samt dess påverkan på marken, ökade krav på effektivare kväveutnyttjande, liksom ändrade klimatförhållanden var några aspekter som nämndes. En talare från Slovakien, Maria Zimkova, redogjorde för vallutvecklingen i Östeuropa. I vissa länder har antalet kor och får sjunkit drastiskt de senaste 20 åren, i Bulgarien finns t.ex. bara 1/3 av korna och 1/6 av fåren kvar. Detta får till följd att många betesmarker är övergivna och växer igen. Av De Vlieghe från Belgien lärde vi oss att man tjänar på att låta en bra vall ligga några år längre jämfört med att förnya den.

På tisdagen var temat ”Påverkan av vallodling på miljön”. Nick van Eekeren från Nederländerna talade om ”jordbiota” i vallar vilket betyder levande markfauna som t.ex. bakterier, svampar, nematoder och daggmaskar och hur den påverkas av skötsel. Det pågår en cykel; grödan påverkar biotan i jorden som påverkar själva jorden som sedan påverkar grödan igen. Forskarna hade funnit att ju mer klöver det finns i vallen desto mer liv blir det i matjorden i form av bl.a. daggmaskar. Deras gångar ger ökad vattengenomsläpplighet i marken. C/N-kvoten är lägre i klöver än gräs och detta kan vara förklaringen till den ökade aktiviteten. Han visade också att en permanent vall har 10 gånger så många daggmaskar som en jord med plöjning i växtföljden. T. Walter från Schweiz talade om en inventering av flora och fauna i Alperna. Mer än två avbetningar per år ger färre arter av både flora och fauna. Man hade också funnit att upp till 40 % av betesmarken kunde vara bevuxen av buskar eller träd för att få en rikare fauna.

På tisdagseftermiddagen kunde man välja en av tre turer med gårdsbesök. Tur 2 gick till poldrarna i västra Flandern. Första besöket var hos Philip och Lien Sinnaeve-Debergh. De hade en ekologisk gård med 90 svarta och röda Holsteinkor. Mjölken sålde de till Liens far som hade ett mejeri på sin gård och gjorde ost. Sextio procent av osten såldes till Tyskland och resten gick till ett kooperativ i Belgien. Växtodlingen utgjordes av 35 ha vall, 7,5 ha majs, 7,5 ha rågvete och 20 ha betesmark samt 5 ha permanent vall som de skördade ungefär som våra skydds zoner. Vallen låg oftast 5 år och sedan odlade man majs i 1–2 år på samma åker. Majsen gav ca 15 ton ts/ha.

Deras mål var att utnyttja betet till mjölkproduktion maximalt. De använde sig av en ”Grasslandkalender”. Det är en planeringskarta där man fyller i alla vallar och sedan efterhand markerar var korna går och vilka dagar, när man putsar eller skördar, gödslar. Är man noggrann och fyller i mjölmängd och antal kor är det inte svårt att göra en efterkalkyl. De hade täta vallar med engelskt rajgräs samt röd- och vitklöver. Oftast gör man insådden i augusti efter höstsäd i Belgien och ändå hinner klövern etablera sig. På gården innehöll vallfröblandningen 30 kg engelskt rajgräs av sen typ, 3 kg vitklöver och 7 kg rödklöver. De hade använt sig av myllningsaggregat för att mylla flytgödseln men tyckte att vallarna skadades för mycket. Numera spred man flytgödseln med släpslangar. 70 % av vallen tog man en första skörd på och sedan skördade man någon gång under säsongen för att få bort ratorna. De putsade också betena mot skräppor och tistlar som de tyckte var ett problem. De hade en granne de hyrde in för att köra detta samt hugga under eltrådarna några gånger per år. Avkastningen var 7 500 l/ko eller 9 300 l/ha. De räknade att 5 500 kg mjölk kom från grovfodret och resten från kraftfodret. På vintern fick korna 3 kg kraftfoder, rågvete, majs mjöl och annat koncentrat. Resten var majs- och gräsenilage, hp-massa och mäsik. Tjugo procent seminerades med Belgian Blue (BB).

Vallen studeras på nära håll i det flacka landskapet i Flandern.

Foto: Nilla Nilsdotter-Linde

Ekologiska vallodlare i samspråk med rådgivare och forskare.

Foto: Nilla Nilsdotter-Linde

Det andra gårdsbesöket gick till Geert och Ingrid Mazereel-Van Neste som hade 50 svarta Holsteinkor. Det var en avelsbesättning som sålde en del livdjur och därför födde upp alla kvigor. Rekryteringen låg på 25 % och mjölkavkastningen på 10 400 kg/ko. Kvoten tillät att producera 14 167 l mjölk/ha. Växtodlingen bestod av 22 ha vall till bete och slåtter, 5 ha enbart bete samt 9 ha majs. Geert poängterade att han alltid kollade så att korna hade det bra. När de hade betat färdigt på eftermiddagen och ville in så tog han in dem i ladugården.

Där korna betade slog han tre gånger per säsong; de fick nytt bete även om de inte ätit rent på betet. Som exempel berättade han om årets skördar på det betet vi var ute på; en första skörd i slutet av april, bete, därefter spreds 15 ton nötflyt, 2:a skörd i juli, bete, 3:e skörd i början av oktober. Betessäsongen skiljde sig lite från föregående gård; 15 maj till 15 juni var korna ute dag och natt. Sedan var korna bara ute på dagtid. I september var de ute ca 8 timmar och utfodrades på kvällen med ca 10 kg ts. Han räknade med att de åt ca 6 kg ts av betet. I oktober var de ute 5 timmar och utfodrades morgon och kväll. Han sådde sällan om vallarna för hans åkrar låg så att de ofta översvämmades under vintern och nya vallar klarar inte detta särskilt bra. Även denna sommar, som varit väldigt blöt också i Belgien, hade hans åkrar svämmats över så han hade hållit inne korna i perioder. Gödslingen av vallen var 25–35 ton nötflyt per ha antingen till 1:a eller 3:e skörd. Dessutom gavs 115 kg N/ha och år på vall som enbart betades och 177 kg N/ha och år på slåttvall.

Foderstaten till mjölkorna hos Mazereel-Van Neste, kg per ko och dag

	Majsensilage, ts	Gräsensilage, ts	Betmassa	Sojabönor
Vinter	7,5	6,5	2,3	2,5
Våren	6,5	1	2,3	1
Sommaren	6,5	3,5	2,3	1

Onsdagsförmiddagen hade temat ”Sociala och ekonomiska konsekvenser”. N. Roeder tog upp hur CAP-reformen har påverkat utnyttjandet av vallar i Europa. Friedhelm Taube från Tyskland hade en föreläsning om vad som händer när några länder (Tyskland och Österrike) med olika modeller ekonomiskt stöder biogasproduktion. I ivern att utveckla biogasproduktionen kan ett högt pris till odlaren ge konsekvenser för grovfoderproduktion som går till djurfoder. I Österrike har man försökt att utveckla själva biogasproduktionen så att man även kan utvinna aminosyror, mjölksyror och fiber till bl.a. byggmaterial.

Martin Elsaesser från Tyskland gjorde avslutningsvis en syntes och slutsats av hela konferensen på ett mycket lättillgängligt och uppskattat sätt. Konferensen hade 207 deltagare från 32 länder med 19 presentationer under tre sessioner. Sist men inte minst fick EGF:s president Göran Dalin från Sverige ordet och tackade alla inblandade från Belgien. Han presenterade även EGF 2008. Vi från Svenska Vallföreningen fick ställa oss upp och blev presenterade för församlingen.

Post Tour – studieresa i södra Belgien 5–7 september

Resan gick från Gent via Bryssel mot sydöst i riktning mot Ardennerna. Belgien är landet med två av allt (eller delbart med två); två ungefär lika starka regioner, Flandern och Vallonien. I Flandern, den västra halvan, talar man flamländska (ung. holländska). I Vallonien talar man franska. De två stora politiska partier, som finns är regionalt förankrade och utgörs av ett flamländskt och ett vallonskt parti. Dessa har nästan exakt lika stort väljarstöd. De två regionala parlamenten är mycket starka. Man har svårt att nå enhetliga lösningar för hela landet. Universiteten är två i varje område. Kärnkraften är en mycket viktig energikälla – det finns fyra kärnkraftverk i Vallonien och tre i Flandern.

Reseledaren Dr. Alain Peeters berättade om förutsättningarna för jordbruk i landet. Belgiens yta är ca 30 000 km². Bryssel ligger på ca 100 m höjd ö.h. Mot sydost stiger nivån upp till ca 700 m ö.h. i högsta delen av Ardennerna. Området från kusten till floden Meuse utgör ett relativt enhetligt område, Flandern, därefter är landskapet kuperat med ganska djupa dalgångar och platåer. Området kännetecknas av ett flackt land med maritimt klimat och en nederbörd på ca 800 mm per år. Medeltemperaturen är ca 9–10°C, 3–4 dagar ligger snön och man har frost mindre än 50 dagar om året. Jordarna i detta område utgörs av mycket tunga lerjordar i poldrarna, därefter sandiga jordar för att i området runt Bryssel och österut vara mycket bördiga, bestående av ”loam” (sandblandad lera). Detta jordlager är på sina ställen 20–30 m djupt. Området är tätbefolkat och gårdarna är små där brukarna ofta har sidoinkomster. Djurhållningen är liten och försvinner alltmer på grund av dess påverkan på boendemiljön. I området odlas spannmål, majs och ytterst lite vall.

Söderut i Belgien ligger Vallonien som är området från Meuse till Ardennerna. Här är landskapet alltmer kuperat och glesare befolkat. Klimatet är mer kontinentalt, men årsnederbörden på 700 m höjd i Ardennerna är ca 1 500 mm per år. Snön ligger ca två månader om året och frostrisk finns från 1 september till 15 juni. Medeltemperaturen över året är 6–7°C. Matjordsskiktet är tunt, magert, surt och ofta stenigt med ”shells” – vassa stenstycken. Otaliga storskaliga kalkningsprojekt med bl.a. Thomasfosfat (en restprodukt från järnframställningen) gjordes efter kriget. Mot nordost, Liège-området, är mjölkproduktionen stor. I sydost dominerar numera köttproduktion. Man odlar spannmål, sockerbeter och en del majs. Ju närmare Ardennerna man kommer desto mer dominerande blir vallodlingen, som mest ca 80 % av arealen. Majsen är svårödlad på grund av frostrisken. Ibland användes två olika majs sorter i samma fält. Det såddes 3 rader av sort 1, 3 rader av sort 2, 3 rader av sort 1 osv. Man sår fler frön per meter än i, 12–15 jämfört med 8–10. Radavståndet var som här dvs. 75 cm. Genom att blanda sorter kan dessa komplettera varandra i skörden. De tätare bestånden är möjliga tack vare det varmare klimatet i Belgien. Odlingarna som vi såg var totalt fria från ogräs. Majsen används till ensilage. Den vanligaste mjölkkorasen är Holstein och köttjuren utgörs till stor del av BB-korsningar eller renrasiga BB samt Limousin. Limousinandelen är i ökande.

Gårdsbesök hos familjen Bernard Convie, Han-sur-Lesse

På gården bedrevs ekologisk mjölkproduktion med 15 mjölkkor plus rekryteringsdjur. Produktionen uppgick till 4 000 liter per ko och år. Mjölkkvoten var 42 ton. Familjen hade också en fårbesättning som bestod av 200 tackor av lokala raser. Tackorna fick i genomsnitt 1,2 lamm. Vid 6 månaders ålder när lammen slaktades vägde de i snitt 38 kg i levandevikt. På gården fanns också 10 grisar. Bernard och hans fru arbetade heltid på gården och man hade en deltidsanställd (30 tim/vecka).

Gårdens ekonomi fick vi i relation mellan produktionsgrenarna: Viktigast var mjölkproduktionen. Mjölken förädlades helt på gården. Man producerade ost, yoghurt och smör. I gårdsbutiken såldes ca 25 % av produkterna. Resten levererades till andra affärer. Sedan kom lammproduktionen. Slakt skedde i kooperativ regi. På tredje plats kom de olika EU-ersättningarna; arealstöd, ekologiska stöd, stöd till hotade lantraser (får), skötselersättningar till restaurering av betesmark. Den totala arealen som brukades och sköttes på gården var 130 ha. Den fördelades på permanent vall (47 ha), temporär vall insådd med bland annat lusern (3 ha) och skogsbetesland (80 ha). Av vallen användes 8 ha till enbart slätter, 23 ha till enbart bete och resten skördades först och betades sedan. Största ogräsproblemet i vallodlingen var skräppa.

Vi studerade ett Natura 2000-projekt, som syftade till att återställa ett beteslandskap. Det tidigare öppna landskapet med omväxlande dalar och torra kalkrika plåtåer hade planterats med svarttall (*Pinus nigra*) för att få fram gruvstöttor till stenkolsgruvorna. Detta trä var särskilt bra därför att det hördes i förväg när stöttorna höll på att ge vika, vilket gav arbetarna en chans att hinna undan och sätta sig i säkerhet. Nu är stenkolsbrytningen nerlagd och man vill återställa landskapet. Man urskiljde två faser i skogsbeteslandets omdaning. Fas 1 bestod av borttagning av buskvegetation, röjning av hassel, hagtorn m.m. Enbuskar sparas (är skyddade). Betning påbörjas med får som flyttas efterhand. Restaureringsområdet är indelat i små skötselområden, som vart och ett har en skötselplan anpassad till de speciella ekologiska förutsättningarna avseende geologi och arter. Ett speciellt artrikt område fick enbart betas försiktigt med nötkreatur. I Fas 2 tas tallarna och de flesta stora träden bort. Enstaka ekar och de enbuskar som finns sparas. Naturligt förekommande gräsarter är *Bromus erectus* (raklosta), *Brachypodium pinnatum* (backskafing), *Dactylis glomerata* (hundäxing), *Festuca rubra* (rödsvingel), *Agrostis capillaris* (rödven). Dessutom finns mycket tvåhjärtbladiga örter såsom orkidéer, vildmorot, klematis. Alla växterna kommer naturligt, när förutsättningarna ändras som t.ex. att konkurrens och skuggning uteblir.

Några parasitproblem i restaureringsområdena fanns inte eftersom betesdriften var så extensiv. Där emot behandlades de djur som gick nära gården i samband med hemtagningen i december. Sedan två år tillbaka har man problem med blåtungsjuka på fåren. Varmare väderlek har medfört att ett svidknott som överför blåtungsviruset har fått lättare att övervintra. Sjukdomen anses vara mycket allvarlig.

Sturie av ett Natura 2000-projekt för att återställa ett beteslandskap.

Foto: Lars Jakobsson

Ordförande, kassör och vice ordförande på turné i Belgien.

Foto: Nilla Nilsson-Linde

Gårdsbesök hos familjen Jean Paul Houard, Rue Hodister, Bomal sur Ourthe

Den andra gården vi besökte hade många verksamhetsgrenar. Nu hade man 20 Holsteinkor men hade innan haft fler. Familjen höll på att avveckla denna produktion och ökade istället antalet amkor av BB-ras och hade nu 120 st. Gården låg mitt i byn och därför hade Houard mjölkorna på bete någon km iväg dit man körde morgon och kväll med ett mobilt mjölkningsstall som drevs av en traktor. Man körde ut vagnen med plats för att mjölka fyra kor åt gången på betet och ställde upp den så att korna efter mjölkning klev ut på nytt bete direkt från vagnen. Då alla kor mjölkats flyttades en stängseltråd fram så att det var klart med nytt bete inför nästa mjölkning. Mjölkvagnen kördes hem och mjölken pumpades över till en gårdstank. Korna avkastade ca 8 000 l/ha och år. Efter mjölkorna fick amkorna gå och beta rent. Betena såg fina ut. Det var en låglänt område som vintertid svämmade över och som bonden därför inte ville lägga om. Mest växte här italienskt rajgräs, men även ängskavle, kärrgröe och krypven förkom som naturligt invandrande arter. Konstgödsling skedde med 120 kg N/ha och år i form av NPK 12-6-4. Betet fick också 40 ton flytgödsel/ha två gånger per år. Växtodlingen bestod av 20 ha höstvet, korn och spelt, 15 ha majs, 5 ha vall i växtföljd samt 65 ha vall som inte lades om.

Vi visades runt på gården och fick se en hel del BB. Jean Paul sålde en del avelsdjur. En 10 månaders tjur inbringade 2 500 € när den såldes till avel. Man födde upp ca 35–40 st slakttjurar per år. De var 20–22 månader när de slaktades och vägde då ca 500 kg slaktade. Priset var ca 4,5 € per kg slaktat kött. Det som vi i Sverige undrar mest över är kalvningarna och vi fick se hur BB-avdelningen såg ut (passande på en gård med denna ras). Korna togs in i en box några dagar innan beräknad kalvning. Veterinären anlätades sedan för att göra ett kejsarsnitt och plocka ut kalven. Kon stod då i en spilta och fick endast lokalbedövning. Djuren var lugna så vi, nästan lite loja, så det brukade gå bra. Kon fick sedan en rejäl penicillinur efter snittningen. Kostnaden för ett snitt var ca 100 € och det var det värt enligt uppfödaren. Kalven fick råmjölk från kon men sedan mjölkades hon inte mer, man ansåg att de kunde ha problem med att bli dräktiga. (reflektion: i Sverige kräver vi att korna ska kunna bli dräktiga även om de mjölkar så mycket som 60 liter mjölk per dag). Kalvarna fick 7 l mjölk per dag upp till 5 månader. Att kon inte kan kalva själv beror nog på hennes starkt sluttande kors och enorma muskelmassa på rumpa och lår men även på att kalvarna var väldigt breda över bogarna även som nyfödda. Varje ko tillåts kalva tre gånger och går sedan till slakt, orsaken till detta är att då har de fortfarande ett högt slaktvärde.

Varför har då BB blivit en så pass populär ras? Enligt Pierre Mallieu, generalsekreterare för BB i Belgien, som pratade om rasen beror det på att BB har ett så pass högt kostnadsläge att andra raser inte är ekonomiska att föda upp. Man får styckningsdetaljer även från bog och sida. En personlig reflektion är att nog fanns det andra saker att göra för att effektivisera uppfödningen på besöksgården. Ett annat skäl till att använda BB sades vara att man får ett kött med mindre fett vilket ger lägre uppfödning-kostnad och attraktivare kött på marknaden. Detta var tvärt emot vårt sätt att se på insprängt fett som smakhöjare. Vi blev även bjudna på BB-kött på gården men nog kunde det ifrågasättas om det smakade särskilt mycket.

Det finns ca 5 000 avelsuppfödare i världen. Rasen är relativt stor på Irland, i USA och Nya Zeeland. De Nya Zeeländska korna kalvar nästa bara naturligt och det sades bero på att de ställdes på mycket svag utfodring den sista tiden innan kalvning så att kalven inte växer så fort i slutet. Det vanligaste sättet att använda BB är att korsa med andra raser och även då minskar kejsarsnittet kraftigt, mycket beroende på att korna då får ca 10 dagar kortare dräktighetstid och därigenom blir kalven mindre vid födseln. En sak vi lade märke till var att alla BB-kor man såg ute på bete var väldigt smutsiga på bakdelen. Det visade sig bero på att eftersom de har så stora muskler på låren blir gödseln delvis liggande kvar på kon som då vispar runt och sprider den på hela bakdelen. Detta kan inte vara särskilt trevligt för kon.

Armando M. Romat från Argentina dompterar Belgian Blue-tjurarna galant.

Foto: Anna Carlsson

Anna Carlsson, Gunnar Liljbäck, Lars Jakobsson och Lars Nilsson – alla trotjänare i Vallföreningens styrelse.

Foto: Nilla Nilsdotter-Linde

På gården hade man en gårdsbutik där man sålde smör och kött från den egna gården men också produkter från andra. Smöret tillverkades under sommarhalvåret då det fick en naturligt gul färg av mycket omega-3 på betet. På vinterhalvåret sålde man bara fryst smör. Jean Paul födde upp 500 broilers

och 24 grisar enligt ett speciellt koncept med foder och skötsel och sålde till s.k. agroturister. Vi blev också visade runt i den nyrenoverade "bed and breakfast"-delen av gården med ca 6 rum. Sedan drev sonen Olivier en nyöppnad restaurang i en del på gården, där man serverade sitt eget kött. I mitten av restaurangen fanns en stor öppen eldstad där köttet grillades. Dagen till ära fick vi se en informationsfilm om BB.

Vid besöket fick vi en grundlig genomgång av uppgivna fördelar med BB. Det verkade som att man var medveten om att det fanns många svenskar i besöksgruppen och det framgick även att man hade god kännedom om livsmedelsbranschens ställningstagande mot rasen i Sverige och att man fann detta obekvämt. Det kändes som att avelsorganisationen var representerad på plats för att slå håll på besökarnas förmodade fördomar. Man kan naturligtvis av etiska skäl ifrågasätta sundheten i uppfödningen av rasen med sina missbildningar men som svensk kunde man även reagera på den dåliga klövstatusen på djuren samt renligheten. Vad som kanske än mer fick några av oss att höja på ögonbrynen var att den nybyggda restaurangen och gården mot djurstallarna låg så tätt intill varandra med bara en enkel dörr emellan.

Gårdsbesök hos Bruno Greindl, Buzin, Havelange

Bruno hade drivit gården länge ekologiskt men senare börjat med köttdjur av rasen Limousin eftersom växtodlingen behövde det. Han hade 45 amkor och födde upp tjurarna till slakt. I ett kooperativ hade bl.a. han själv utvecklat ett eget köttmärke. Kooperativet var bildat för att marknadsföra produkterna och bestod av två medlemmar, han själv samt en god vän. Han slaktade tjurarna vid 24 månader och då vägde de 700 kg levande eller 400 kg slaktade. Slakteriet köpte tjurarna, klassificerade dem och gav ca 2 500 € per djur. Sedan gick köttet vidare till kooperativet. Jämförelsevis fick vi reda på att vanliga köttdjur fick man 1 600 € för. Limousin hade han för att de var enkla djur att ha som inte kräver så mycket passning som BB. Belgian Blue är heller inte godkänd i ekologisk produktion eftersom de får en stark antibiotikakur efter kejsarsnittet när de kalvar.

Bruno Greindl hade 30 ha slåttervall, 16 ha betesvall, 18 ha kombinerad slåtter/bete samt 41 ha vete och spelt. Han rensade eget utsäde och hade även en maskin som skalade spelt. Vallfröblandningen bestod av engelskt rajgräs, timotej, röd- och vitklöver. Det största ogräsproblemet var skräppa och tekniken han använde för att bekämpa ogräs var genom växtföljd och jordbearbetning. Kooperativet gjorde eget mjöl, musli och pasta. Han komposterade all gödsel.

Köttrasen Limousin växer i popularitet i Belgien.

Foto: Nilla Nilsson-Linde

Även mjölkorna hade sin plats på bete.

Foto: Nilla Nilsson-Linde

Tid även för turism och sociala aktiviteter

På konferenser av detta slag finns inslag av turism och sociala aktiviteter. Dessa aktiviteter har stor betydelse för om deltagarna ska lära känna varandra till gagn för framtida kontakter. Staden Gent höll första kvällen en mottagning i stadshuset med en hälsning av borgmästaren och efterföljande mat, dryck och mingel. Som vanligt var det ett krigande om snittar och vinskvättar men så småningom uppstod spontana diskussionsgrupper med blandade deltagare från olika länder. Förmågan att uttrycka sig på främmande språk ökar hela tiden under sådana umgängesformer. Tyvärr tog snittarna slut långt innan hungern var stillad och den efterföljande stadsrundvandringen i gamla Gent blev en lång hungermarsch i en tilltagande kvällskyla. Trots allt mycket givande dock, tack vare intressanta och kunniga guider.

Andra kvällen var det dags för konferensmiddag på ett fint hotell. Lite stelare i början än föregående kvälls övning men efterhand som mat och dryck hittat rätt så steg stämningen. Inte minst bidrog EGF:s ordförande Göran Dalin till en uppsluppen stämning med sitt tal till middagsgästerna. Långt efter att middagen var avslutad fanns här och var vid borden grupperingar som inte ville bege sig hem innan man var säker på att de sista orden var sagda.

Betydelsefull jordbruksförädling i Belgien

Till de mer högförädlade jordbruksprodukterna från Belgien hör ”trappistölet” – munkölet. Ett trappistölet är bryggt innanför murarna i något av de sex kvarvarande trappistbryggerier som finns i Belgien. Det verkade som att det fanns ytterligare ett trappistbryggeri i världen. Abbotöl som t.ex. Leffe är också ett munköl men som bryggs ”på licens” utanför klostermurarna.

Slumpvis utvalda delar av den svenska delegationen hade tidigare under veckan påbörjat en ingående studie kring de olika trappistölets smak och kvalitet. Försöket var upplagt så att tre–fyra olika ölsorter ingick vid varje försök. Antalet upprepningar var tillräckliga för att få ett statistiskt säkert resultat. I en del fall var resultatet dock inte helt stabilt. Sista kvällens försök i form av en föreläsning kring belgiskt öl med efterföljande provning förstärkte de redan visade resultaten. Resultat uttryckt som ett medeltal av smak, önskad styrka och efterverkan Mätare = Chimay blå = 100, Orval = 98, Rochefort = 98, Westmalle = 93 och Westvleteren = 90. Det sjätte trappistölet, Achel, fanns inte med i försöksplanen.

Klosterliv för bönder redan på de gamla belgarnas tid

På studieresan hann vi med ett intressant besök i ruinerna av klostret Villers, som grundades 1146 och beboddes till 1796 av cisterciensmunkar. 1893 började restaureringen av en av de största klosteruinerna i Belgien. Kännetecknande för cisterciensorden var att man gjorde sig av med många överflödiga kyrkliga ceremonier och ägnade sig åt fysiskt arbete, bl.a. jordbruksarbete. Klostren skulle vara självförsörjande via bruk av skog och mark. Denna verksamhet kunde inte skötas enbart av munkarna, vars tid fortfarande till stor del upptogs av bön och religiösa plikter, och därför ingick redan från början lekbröder som en del av orden. Dessa bröder rekryterades från bönderna, och utgjorde en separat del som levde sida vid sida med munkarna, och med sina egna regler för bön och arbete.

Sustainable Entertainment

I ett bejublat framträdande vid middagen på resans sista kväll avsjöng Svenska Vallföreningens vice ordförande en hyllning till det belgiska ölet Kwak. Middagsgästerna föll in i ett samordnat koreografiskt rörelsemönster till sången liknade det till Imse Vimse Spindel. Vid ordförandens avtackning av de belgiska organisatörerna Alain Peeters, Alex De Vlieghe och Dirk Reheul efter studieresan utlovades efter förekommet önskemål, ett extra tema under rubriken Sustainable Entertainment vid konferensen i Uppsala, EGF 2008.

På studieresan gavs många tillfällen till erfarenhetsutbyte.

Foto: Nilla Nilsson-Linde

Alex De Vlieghe, Alain Peeters och Dirk Reheul hade all anledning att känna sig nöjda med sitt arrangemang av EGF 2007.

Foto: Nilla Nilsson-Linde

Slutord

Att ge sig ut på en sådan här konferens och medföljande studieresa visade sig vara både intressant och givande. Det gäller bara att ha alla sinnen öppna (även ölsinnet) så att man inte missar något. Beroende på eget intresse och verksamhet fastnar man för olika saker. Vi har olika förutsättningar för att producera grovfoder i olika delar av Europa, men ibland blir man förvånad över att det ändå är så lika. Som lantbrukare kan man lära sig en hel del saker, inte minst på gårdsbesöken. Till sist passar det därför att infoga ett citat av en av arrangörerna, Dirk Reheul från inledningen på konferensen: "Sometimes you learn something what you didn't expect."

Lars Jakobsson

Anna Carlsson

Anders Carlsson

Jan Jansson

Lars Nilsson

Gunnar Liljebäck

Göran Lindgren